

УДК 37.035.3-055.81

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З МОЛОДДЮ

Мищик Л.І., д. пед. н., професор, *Тихонова Н.М., директор

*Запорізький національний університет,
Запорізький навчально-виховний комплекс "Основа"

У статті аналізуються особливості профорієнтаційної роботи з молоддю в сучасних умовах розвитку освіти в Україні. Розглядаються концептуальні положення допрофесійної і професійної підготовки молоді.

Ключові слова: профорієнтаційна робота, демографічна ситуація, самовизначення, професійна орієнтація, освіта, соціальна структура суспільства, оптимізація.

Мищик Л.И., *Тихонова Н.М. СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРОФОРИЕНТАЦИОННОЙ РАБОТЫ С МОЛОДЁЖЬЮ / Запорожский национальный университет, *Запорожский учебно-воспитательный комплекс "Основа", Украина.

В статье рассматриваются особенности профориентационной работы с молодёжью в современных условиях развития образования в Украине. Анализируется концепция допрофессиональной и профессиональной подготовки молодёжи.

Ключевые слова: профориентационная работа, демографическая ситуация, самоопределение, профессиональная ориентация, образование, социальная структура общества, оптимизация.

Mischyk L.I., *Tykhonova N.M. SOCIAL AND PEGAGOGICAL FEATURES OF PROFESSIONAL ORIENTATION OF WORK WITH YOUTH/ Zaporizhzhya National University, *Zaporizhzhya educational complex "Osнова", Ukraine.

The article is devoted to theoretical features of professional-orienteb work with the youth in modern conditions of education development in Ukraine. Conceptual ideas of before professional and professional training are considering, which are coming up before young people.

Key words: professional-orienteb work, demographical situation, self-determination, professional orientation, self-realization, education, social structure of society, optimization.

Профорієнтаційна складова сучасної освіти включає ряд різносторонніх суспільних аспектів, зокрема й демографічну проблему, що нині проявляє себе в Україні надзвичайно гостро майже в усіх галузях суспільного життя, а в освітній сфері й поготові.

Інший бік проблеми зосереджений безпосередньо на профорієнтаційній складовій освіти, оскільки потреба залучення молоді, її навчання та розподілення на різні професійні життєві самовизначення тісно пов'язані із профорієнтацією. У цьому зв'язку важливим видається той факт, що 20-21 жовтня 2005 року в Києві відбулася Міжнародна науково-практична конференція, присвячена в тому числі й питанням профорієнтації. Дозволимо собі зупинитися тут на аналізі виступів окремих учасників, оскільки останні багато в чому прояснюють сучасні напрямки розвитку освіти в цілому, та її профорієнтаційної складової зокрема.

Конференція "Демографічний розвиток України та пріоритетні завдання демографічної політики" була організована Інститутом демографії та соціальних досліджень НАН України спільно із Київським національним економічним університетом МОН України та Державним комітетом статистики України. Конференція мала на меті обговорення сучасних соціально-демографічних процесів і політики в цій царині, обмін результатами наукових досліджень та практичним досвідом у питаннях демографічного розвитку, взаємозв'язку проблем народонаселення та людського розвитку.

Тодішній виконуючий обов'язки Прем'єр-міністра України Ю.Єхануров у власному виступі проаналізував демографічну ситуацію в Україні і заявив, що демографічний напрямок мусить стати одним із головних пріоритетів у діях і стратегіях українського уряду. Доповідач підкреслив значення доручення Кабінету Міністрів України, розробленого з метою ефективного втілення проекту Стратегії демографічного розвитку України на 2006-2015 рр. "Цей документ мусить стати не черговою декларацією, а практичним інструментом роботи для центральних і місцевих органів влади", – сказав Прем'єр-міністр [1]. Голова уряду заявив також, що реальний вихід із демографічної кризи він бачить "не стільки у подоланні депопуляції, скільки у підвищенні якості життя населення" [1]. Цей факт як пріоритетний виділив і директор Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, академік НАН України С.Пирожков у доповіді "Демографічний розвиток України: сучасне і майбутнє"; він же озвучив результати прогностичних розрахунків, згідно з якими населення України уже у 2050 році може зменшитись до 34,8 мільйонів порівняно із нинішніми 47,3. За спостереженнями доповідача, демографічна криза в Україні спостерігається із дев'яностих років минулого століття і продовжуватиметься і далі: "Тенденція до зменшення численності нашого населення лишиться, і ми мусимо думати, яким чином розробити демографічну стратегію в умовах депопуляції" [1]. С.Пирожков

підкреслив, що у світі зараз усе більше поширюється так звана модель балансу, коли населення оцінюється не кількісними показниками, а якісним потенціалом.

Впливові демографічних процесів на сучасний розвиток сфери зайнятості була присвячена і доповідь І. Соханя (на той час міністра праці та соціальної політики України). Доповідач відзначив, що підвищення конкурентоздатності економіки неможлива без формування гнучкого ринку праці і всебічного розвитку трудового потенціалу країни, оскільки "...наша робоча сила постійно старіє: кожному шостому українцю – 50 років, а кожен тринадцятий – працівник пенсійного віку. Вкрай гострою є проблема старіння працездатного населення в сільській місцевості. Щорічно з карти України зникає 50 населених пунктів. Люди там або вмирають, або виїждять у міста. Можна впевнено прогнозувати: у випадку, коли не відбудуться енергійні позитивні зрушення для виправлення ситуації, це стане серйозною перешкодою у розвитку аграрного сектора" і не тільки [1].

У зв'язку із сказаним у доповідях учасників конференції можемо констатувати, що профорієнтація являє собою єдність як демографічних проблем, так і ряду інших, у тому числі міждисциплінарних теорій. Ця проблема тісно пов'язана із педагогікою, психологією, соціологією та ін. Але особливої актуальності проблема профорієнтації набула останнім часом у педагогіці. І пов'язаний цей факт знову ж таки із невтішними демографічними реаліями в Україні.

Метою цієї статті є показати значення теорії та практики освітньої сфери в розв'язанні проблеми професійної орієнтації молоді. Досліджень у цій сфері вкрай мало, а недостатня розробленість питання призводить до звуження його розв'язання на практиці, тобто в профорієнтаційній діяльності в цілому.

Завдання профорієнтаційної роботи успішно реалізуються повною мірою тільки тоді, коли сама профорієнтація здатна опиратися на вагоме теоретичне підґрунтя. Адже в теорії трансформуються поняття ідеї, погляди, уявлення, форми, методи і принципи, які дозволяють підвищити ефективність практичної роботи.

Практика профорієнтаційної роботи сьогодні в більшості зорієнтована на підготовку учнів до вибору професії, але такий підхід не завжди ефективний у виборі ними професійного майбуття. Хоча, безсумнівно, що практичний бік має суттєвий, однак не вирішальний вплив на вибір майбутньої професії. Тут слід нагадати, що в кожному районі чи регіоні існують свої специфічні фактори, які впливають на вибір якоїсь спеціальності чи професії (зокрема сьогодні – вимоги ринку праці).

У професійній діяльності педагогічних колективів важливо враховувати головні теоретичні, методологічні та практичні особливості в процесі здійснення профорієнтації. Пізнання закономірностей або особливостей – це те головне, заради чого і здійснюється вивчення декларованого питання. Віднайдені закономірності, певна річ, виражаються за допомогою понятійного апарату і специфічного наукового апарату, який відрізняється точністю і виразністю дефініцій.

Відомо, що одним із компонентів теорії профорієнтації є принципи. Через те, що об'єктом профорієнтаційної роботи є процес соціально-професійного самовизначення молоді, фахівці вважають, що важливо враховувати групу тих принципів, які використовуються саме в цьому виді роботи при виборі людиною спеціальності в соціальній структурі суспільства. Такі принципи ми поділяємо на:

- принцип усвідомленості вибору професії, який виражається в намаганні задовольнити своїм вибором особистісні потреби в майбутній трудовій діяльності;
- принцип відповідності вибраної професії інтересам, нахилам, здатностям особистості і одночасно потребам ринку праці;
- принцип активності у виборі професії характеризує тип діяльності особистості в процесі професійного самовизначення. У цій активній діяльності велику роль мусить відіграти спроба сил самих учнів у процесі трудової і професійної підготовки, поради старших, батьків, пошук та опрацювання літератури, робота під час практики за різними профілями;
- принцип розвитку відображає ідею вибору такої професії, яка давала б особистості можливість вступу до вищого навчального закладу, підвищення кваліфікації, збільшення заробітку, можливість активно брати участь у соціальній структурі суспільства, задовольняти культурні потреби особистості, зокрема потребу в житлі, відпочинку і т. ін.

Усі наведені принципи тісно пов'язані із загальнопедагогічними, але вкупі вони утворюють систему наукових підходів до питання профорієнтації як сучасної гуманітарної проблеми:

- зв'язок профорієнтації із життям, працею, практикою, яка передбачає надання людині допомоги у виборі його майбутньої професії в органічній єдності із потребами народного господарства у кваліфікованих кадрах;

- зв'язок профорієнтації із трудовою підготовкою школярів – цей принцип передбачає не будь-яку, а ґрунтовну постановку трудового виховання і навчання в школах. Адже у відриві від трудової підготовки профорієнтація набуває рис абстрактності, відірваності від практики, від загальних завдань трудового і професійного становлення особистості;
- систематичність і наступність у профорієнтації забезпечує комплексна робота з 1 по 12 класи за умови обов'язкової наступності цієї роботи із класу в клас;
- взаємозв'язок школи, родини, базового виробництва, середніх професійних навчальних закладів і громадськості в профорієнтації учнів передбачає їх тісний контакт із надання допомоги молодим людям у виборі професії. При цьому передбачається посилення цілеспрямованості і координації в спільній діяльності вказаних суб'єктів профорієнтації;
- виховуючий характер профорієнтації полягає в необхідності здійснення цієї роботи у відповідності до завдань формування гармонійної особистості, у єдності інтелектуального та фізичного, економічного, морального, естетичного, правового виховання;
- взаємозв'язок діагностичного і виховного підходів при проведенні профорієнтаційної роботи – принцип, який передбачає неприпустимість протиставлення одного із підходів іншому. Кожен з них вирішує свої завдання;
- диференційований та індивідуальний підходи до учнів залежно від віку та рівня сформованості їхніх професійних інтересів, від різниці в ціннісних орієнтаціях та життєвих планах, від рівня успішності. Розподіл учнів за групами дозволяє точніше визначити засоби впливу, які будуть ефективними в одній групі і можуть бути безрезультатними в іншій. Диференціація створює умови для реалізації індивідуального підходу;
- оптимальне поєднання масових, групових та індивідуальних форм профорієнтаційної роботи з учнями та їхніми батьками. Ми переконані в необхідності використання різних форм роботи, відходу від традиційно використовуваних одних тільки масових форм і посилення уваги до збалансованого поєднання усіх форм профорієнтаційної роботи;
- відповідність змісту, форм і методів профорієнтаційної роботи потребам професійного розвитку особистості і одночасно потребам району(міста, регіону) у кадрах певних професій і визначеного рівня кваліфікації;

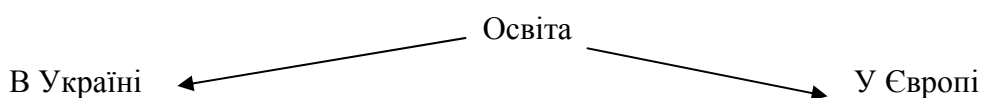
Теорія профорієнтації тісно пов'язана із загальними принципами розвитку суспільства, зокрема й із освітою, що характеризує суспільне явище.

Освіта і суспільство – це два поняття, які за будь-яких часів і суспільних ладів тісно перепліталися. Суспільство по відношенню до освіти виступає соціальним замовником на майбутнього, освіченого, зрілого громадянина, а заклади освіти покликані виконати це замовлення з тим, аби забезпечити процес гармонійного розвитку суспільства. При цьому враховується і педагогічний аспект, оскільки вирішення морально-психологічних та освітніх завдань, що сприяють розкриттю потенційних можливостей молоді, їхнього самопізнання, самореалізації, самовизначення. Це якраз царина педагогіки.

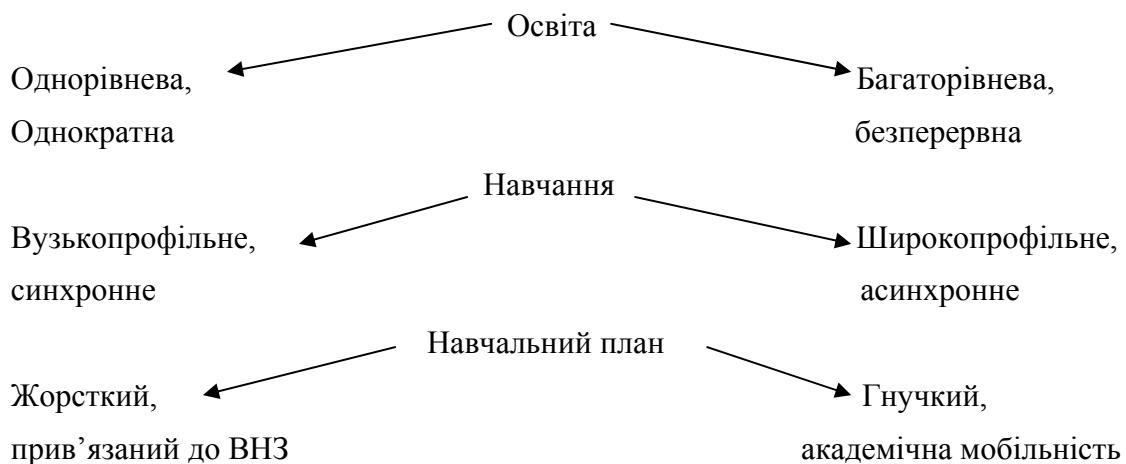
З іншого боку – профорієнтаційна робота в системі освіти тісно пов'язана із модернізацією сучасної освіти і відповідає теперішнім вимогам, а потреба в цьому нагальна, тому спеціалістам – освітянам необхідно об'єднуватись і шукати ефективних спільних шляхів, у тому числі і профорієнтаційної складової в освіті. Педагоги загальноосвітньої ланки і вищої освіти мають інтегрувати свої знання, зусилля світоглядні орієнтири в проблемі, бо однобокість, як відомо, – це та незавершеність, яка не дозволить до кінця бути впевненими в позитивному результаті.

Реформування в будь-яку галузь, а тим більше в освіту, з її багатовіковими традиціями і системами, які вже давно апробовані, важко позбавитися. Крім того, у педагогічній науці і практиці є дуже багато прихильників традиційних поглядів на педагогічні явища. Педагоги інколи важко змінюють свої погляди, звички, все нове сприймають досить вороже. Як, приклад, освітянами України ведеться дискусія, що до Європейської системи освіти. Аргументи, що наводяться обома таборами, виправдані, підкріплені фактами. Втім процес переходу на нові технології освіти все це гальмує, оскільки противники змін в освіті не враховують чи не найголовнішу складову, що покладена в основу інноваційної освітньої системи – профорієнтаційну. Спробуємо довести цей факт, але наведемо, передусім деякі пояснення.

Порівняємо принципові відмінності освітньої системи меморандуму Лісабонської декларації.

Державне планове управління

Ринок освітніх послуг,
платне навчання

Згідно з підсумковим документом Лісабонського саміту вже в ранні роки дитина має засвоювати:

- комп'ютерну грамотність;
- іноземні мови;
- технологічну культуру;
- соціальні навички.

Однак чи не найголовніше полягає в тому, аби прищепити дитині, а потім і підлітку, ряд психологічних особистісних рис, які згодом визначають соціальну і професійну орієнтованість громадянина:

- впевненість в собі;
- відповідальність за свою долю;
- вміння ризикувати;
- вміння навчатися;
- уміння адаптуватися до змін;
- уміння орієнтуватися в потоці інформації.

А майбутній спеціаліст повинен мати ще й такі якості:

- високий рівень професійної підготовки;
- ініціативне мислення;
- оперативність у прийнятті рішень;
- професійна компетентність;
- комунікативні здібності;
- вміння працювати в команді;
- індивідуальні лідерські якості тощо.

Завдання Болонського процесу в Україні – домогтися того, аби роботодавці Європи довіряли дипломам країн – учасниць Болонського процесу. Якщо так, то якість навчання студентів, а, отже, і успіхи Болонського процесу, будуть підтверджувати не екзаменаційні оцінки викладачів, не рейтинги ВНЗ, не звіти Міністерства освіти і науки, а найкомпетентніші експерти – роботодавці.

У соціології отримала поширення ідея соціально-професійної орієнтації, яка пояснює обумовленість вибору професії не стільки орієнтацією на ту чи іншу професію, скільки направленістю особистості на бажане для себе соціальне становище в суспільстві і пошуком шляхів його досягнення за допомогою вибраної професії. А отже, якщо професійна орієнтація визначається як діяльність із підготовки молоді до вибору професії, то соціально-професійну орієнтацію можна також у цілому визначити як підготовку молоді до вибору професії і свого місця в суспільстві. До теоретичних питань належать і питання визначення і розвитку системи профорієнтації, тому далі подамо системоутворюючі формулювання цієї галузі:

- профорієнтація являє собою системну діяльність і включає цільові установки, завдання, принципи, форми, методи, критерії ефективності, рівні, напрямки, аспекти та інші системо- і структуроутворюючі елементи;

- система профорієнтації школярів є підсистемою загальної системи трудової та професійної підготовки;

- система професійної орієнтації – це частина загальної системи соціальної орієнтації особистості в усталеній структурі виробничих сил і взаємозв'язків;

- профорієнтація належить до соціальних систем, які функціонують у суспільстві, вона дотична до різних проблем, і в тому числі тісно пов'язана із розвитком людського фактора суспільного виробництва, а отже безпосередньо "зав'язана" на демографічному факторі. Уже з однієї цієї причини профорієнтацію можна вважати суспільною проблемою. Вона може бути названа такою і з іншої причини. Для вирішення проблем профорієнтації недостатньо зусиль одного міністерства(зокрема Міністерства освіти і науки), або однієї галузі науки(наприклад, педагогіки). Для того, аби система профорієнтації стала ефективною, необхідна скоординована діяльність ряду (якщо не більшості) міністерств та відомств, а також учених різних спеціальностей;

- на ефективність профорієнтації впливає багато різних об'єктивних і суб'єктивних факторів. Ця система доволі важко піддається організації та управлінню, тому її можна визначити як складну в керуванні та вивченні.

Сформульовані положення дають можливість позиціонувати профорієнтаційну складову суспільства як окрему галузь культури, зокрема освіти.

У традиційній системі профорієнтаційної роботи велика увага приділяється формам і методам ведення роботи. І куди менше дослідники зосереджують увагу на інструментарії цього виду діяльності. А шкільним педагогам якраз не вистачає операційної ланки, яка б поєднувала теорію і практику і мала б вигляд знайомої моделі соціально-педагогічної системи, що реалізується конкретними операційними засобами. Ми вважаємо, що найпридатнішим у цьому випадку операційним засобом буде система моніторингу.

Показовим вважаємо план дій педагогів Запорізького навчально-виховного комплексу "Основа". Аналіз соціально-педагогічної діяльності цього комплексу свідчить про результативність профорієнтаційної роботи в технології моніторингу, оскільки останній включає процес систематичного спостереження, прогнозування та моделювання динаміки процесу розвитку предмета роботи, використання діагностичних методик збереження і оброблення інформації, систематичне оцінювання результатів профорієнтаційної роботи. Усе це дає можливість колективу прогнозувати результати профорієнтаційної роботи, вносити корективи і планувати, вибудовувати модель професійного спрямування своїх учнів.

Колектив цього навчального закладу розглядає моніторинг як процес тривалого та цілеспрямованого взаємозв'язку ходу та результатів профорієнтаційної роботи. Вкрай важливим є й той факт, що моніторинг включає психолого-педагогічний супровід учнів із проблемами готовності профільного самовизначення. Для цього в моніторинг включені не тільки традиційні технології профільного навчання (бесіди, консультації з учнями та батьками, проведення анкетування, діагностування тощо), а новітні технології: творча та ділова гра, кейс-технології, тренінги і т. ін. Однак при цьому зауважимо, що навчальний заклад не залишається наодинці із проблемами профорієнтаційного самовизначення учнів, а підтримує зв'язки із різними організаціями та великими виробництвами міста, залучаючи фахівців-непедагогів у профорієнтаційну діяльність. Така модель у сполученні із моніторинговою технологією дає на сьогодні найоптимальніший результат.

Цей, а також досвід інших навчальних закладів, у тому числі і вищої школи, дозволяє стверджувати, що профорієнтація молоді – це організована, керована діяльність різних державних і суспільних організацій, виробництв, закладів і школи, а також родини, спрямована на удосконалення процесу професійного та соціального самовизначення школярів в інтересах особистості і соціальних структур суспільства.

Вивчення історії питання показало, що на кожному етапі суспільного розвитку система профорієнтації вирішує якісь свої завдання. Наприклад, у 30-ті роки минулого століття ставились завдання орієнтації молоді передусім на робочі, інженерні та військові професії; із середини 50-х – на робочі професії; у 80-х – на професії сільськогосподарського напрямку, педагогічні, військові, інженерні, робочі професії головних і допоміжних виробництв, та на професії обслуговуючого сектора зайнятості.

Однак які б цілі практичного характеру не ставилися перед профорієнтацією, остання мала глобальну мету: "Загальна мета системи профорієнтаційної роботи – підготовка учнів до обґрунтованого вибору професії, який би задовольняв як особисті інтереси, так і суспільні потреби. У систему профорієнтації входять такі головні компоненти: цілі і завдання, головні напрямки, а також форми і методи профорієнтаційної роботи з учнями" [2].

Стосовно останніх, то на сьогодні напрацювання, бодай теоретичні, уже існують, а отже, їх можна узагальнити і подати як головні і перевірені історією напрямки профорієнтаційної діяльності (ми узагальнили досвід таких визнаних педагогів і соціологів, як М.Пряжников, Ю.Гільбун, Є.Климов, Є.Павлютенков, М.Гришва, Н.Берштейн, І.Колошина, З.Решетова та ін.):

- професійне просвітництво, яке включає інформацію, пропаганду та профагітацію;
- попередня професійна діагностика, спрямована на виявлення інтересів і здатностей особистості до тієї чи іншої професії;
- професійна консультація фахівців-профконсультантів, націлена на надання індивідуальної допомоги у виборі професії;
- професійний підбір(відбір) з метою вибору осіб, які найвірогідніше зможуть успішно засвоїти певну професію і виконувати пов'язані із нею трудові обов'язки;
- соціально-професійна адаптація;
- професійне виховання, яке ставить за мету формування в учнів почуття обов'язку, відповідальності, професійної честі та достоїнства.

У межах вирішення проблем профорієнтаційної роботи зараз враховується ряд виправданих науково-теоретичних підходів:

1. Діагностичний підхід: на основі результатів тестування психічних властивостей та особистісних якостей претендента на професію робить висновок відносно властивості людини стійкої структури професійних здібностей (Ф.Парсонс, Г.Мюнстенберг, Ю.Гільбун та ін.).
2. Наступний підхід у профорієнтації, що більшою мірою стосується профконсультації, називають "глибинним" (А.Алдер, М.Клеланд, І.Мозер, Е.Роу, З.Фрейд, К.Юнг та ін.). В основі цього підходу лежить переконання, що успішність професійного і життєвого шляху тісно пов'язана із врахуванням зародкових психологічних утворень, які й спонукають людину до певного типу життєдіяльності.
3. Найбільш популярним підходом у профорієнтації вважається виховний, в основу якого покладено переконання про те, що кожному людину можна підготувати до будь-якої професії (Г.Вашенко, А.Волошин, Ю.Азаров, М.Тигма, І.Надимов, С.Чистякові, Б.Федоршин та ін.);
4. Але провідним підходом у профорієнтаційній роботі є діяльний (К.Абульханова, Л.Грецем, Н.Крупська, А.Макаренко та ін.). Особливістю цього підходу до профорієнтаційної роботи є те, що психолого-педагогічні проблеми зв'язку із питанням трудової підготовки та політехнічного навчання.
5. Одним із нових підходів необхідно визначити активізуючий (формуєчий, розкриваючий). Активізуючи набуті знання, уміння, навички, особистість повинна знаходити предмети, умови, ситуації задоволення потреб, регулює окремі дії і вчинки, і модулює, перетворює дійсність (М.Пряжников, Ю. Гільбун, Є.Климов та ін.).
6. Останнім часом широко використовують підхід особистісно-орієнтований. У межах цього підходу вивчається саморегуляція діяльності особистості в процесі формування самовизначення (М.Гришва, Ю.Гільбун та ін.).
7. Ще один підхід у вирішенні проблем профорієнтації визначається в теорії як когнітивний (Н.Берштейн, Л.Виготський, Х.Чарднер, А.Лурія, Б.Ломов, І.Калошина, З.Решитова та ін.). Тут аналізується здатність особистості творчо мислити (Я.Пономарів), вміння актуалізувати власні здібності настільки, аби сформувати навіть нестандартне "індивідуальне мислення" (Ю.Калюткін, Г.Сухобська). У межах цього підходу вивчається ментальна структура інтелекту (Х.Холодна).

Незважаючи на таку розбіжність у підходах до встановлення профорієнтаційної визначеності індивіда, констатуємо: дослідники цієї проблеми однакові в тому, що якнайбільш слід приділяти уваги формуванню і розвитку професійно значущих якостей – окремих динамічних рис особистості, її психічних і психомоторних властивостей, а також фізичних якостей, які відповідають вимогам професії і сприяють її успішному опануванню (В.Мирлін).

Підсумовуючи сказане, зауважимо, що профорієнтаційна складова педагогіки давно переросла в глобальну загальнонаукову та суспільну галузь із своєю історією, діагностичним інструментарієм, теоретичними напрацюваннями, галузевими принципами. Але сучасні реалії України і світу дедалі більше впливають у тому числі й на профорієнтацію, як вид навчально-педагогічної діяльності школи. Свої суттєві (якщо не кардинальні) корективи вносять демографічна криза, зміни пріоритетів на ринку праці, глобалізація освіти.

А це змушує науковців шукати і знаходити нові можливості розвитку і самовизначення профорієнтаційної роботи, враховуючи вже набутий досвід і нові педагогічні технології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 20-21 жовтня 2005 р. м.Київ. – К., 2005.
2. Полякова В., Чистякова С., Аганова Г. Школа и выбор профессии. – М.: Педагогика, 1987. – 176 с.
3. Ланина И. ПрофорIENTATION школьников на уроках физики / Сост. А.Чоботарёва. – М.: Просвещение, 1981. – С. 152-161.
4. Мирлин В. Лекции по психологии мотивов человека. – Пермь: Пед. ин-т., 1971. – 120 с.
5. Морозова Н. Воспитывающий характер профессиональной ориентации и его значение в исправлении несовершеннолетних правонарушителей // Профессиональное самоопределение и становление советского человека. Сборник научных трудов. – Кемерово: Кемеровский государственный университет, 1979. – 114 с.
6. Павлютенков Е. Формирование мотивов выбора профессии. – К.: Радянська школа, 1998. – 144 с.
7. ПрофорIENTATIONна робота з молоддю і професія – соціальний працівник / За ред. І.Корубовської. – Ужгород, 2002. – 125 с.
8. Система профорIENTATIONной работы со старшеклассниками / Б.Федоришина, С.Каруновская, Р.Мительман и др. / Под ред. Б.Федоришина. – 2-е изд. – К.: Радянська школа, 1988. – 176 с.
9. Тошенко О. ПрофорIENTATIONна робота в школі. – К.: Знання, 1982. – 16 с.

УДК 378.146

СИСТЕМА КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИКОНАННІ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКИХ ЗАВДАНЬ

Новакова В.С., здобувач

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди

У роботі теоретично обґрунтована модель системи поетапного контролю знань, умінь та навичок студентів під час виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань. Виявлено педагогічні умови їх функціонування.

Ключові слова: індивідуальні навчально-дослідницькі завдання, система поетапного контролю, інформаційно-змістовний елемент, рейтинг, педагогічні умови ефективності.

Новакова В.С. СИСТЕМА КОНТРОЛЯ УЧЕБНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ СТУДЕНТОВ ПРИ ВЫПОЛНЕНИИ НИМИ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ УЧЕБНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ ЗАДАНИЙ / Харьковский национальный педагогический университет им. Г.С.Сковороды, Украина.

В работе теоретически обоснована модель системы поэтапного контроля знаний, умений и навыков студентов при их работе над индивидуальными учебно-исследовательскими заданиями. Выявлены педагогические условия ее функционирования.

Ключевые слова: индивидуальные учебно-исследовательские задания, система поэтапного контроля, информационно-содержательный элемент, рейтинг, педагогические условия эффективности.

Novakova V.S. CONTROL SYSTEM OF EDUCATIONAL STUDENT'S ACHIEVEMENTS IN REALIZATION ON OF INDIVIDUAL EDUCATIONAL RESEARCH TASKS / Kharkiv National Pedagogical University by Skovoroda, Ukraine.

This work deals with modal of stage knowledge system of students skills while doing IERT. Pedagogical terms of ins function are presented.

Key words: Individual educational research tasks, system of stage control, information sense element, rate, pedagogical effectiveness terms.

Механізмом здійснення адаптації вищої освіти України до системи ECTS як інструменту реалізації принципів Болонського процесу є запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу (КМСОНП) [5, 3], завдання якої вбачається не тільки в забезпеченні мобільності студентів у межах навчального процесу, конкурентоспроможності на ринках праці, а й, насамперед, у підвищенні якості вищої освіти.